

Kinh Đại Bát-Nhã Ba-La-Mật-Đa
(Trọn bộ 24 tập)

Hán dịch: Tam Tạng Pháp Sư Huyền Trang
Việt dịch: Hòa Thượng Thích Trí Nghiêm
Khảo dịch: Hòa Thượng Thích Thiện Siêu
Sài Gòn 1998

--- o0o ---

Tập 12
Quyển Thứ 299
Hội Thứ Nhất
Phẩm Công Đức Khó Nghe
Thứ 39 - 03

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh Phật mười lực thăm sâu, đầy hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng thăm sâu, đầy hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh Phật mười lực thăm sâu thì chẳng phải Phật mười lực, tánh bốn vô sở úy cho đến mười tám pháp Phật bất cộng

thăm sâu thời chẳng phải bốn vô sở úy cho đến mười tám pháp Phật bất cộng vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh pháp vô vọng thất thăm sâu, đầy hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành tánh tánh hằng trụ xả thăm sâu, đầy hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? **Xá-Lợi-Tử!** Vì tánh pháp vô vọng thất thăm sâu thời chẳng phải pháp vô vọng thất, tánh tánh hằng trụ xả thăm sâu thời chẳng phải tánh hằng trụ xả vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh nhất thiết trí thăm sâu, đầy hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí thăm sâu, đầy hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? **Xá-Lợi-Tử!** Vì tánh nhất thiết trí thăm sâu thời chẳng phải nhất thiết trí; tánh đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí thăm sâu thời chẳng phải đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh tất cả đà-la-ni môn thăm sâu, đầy hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành tánh tất cả tam-ma-địa môn thăm

sâu, đậ́y hành Bát-nhã Ba-la-mật-đ̣a. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh tất cả đ̣à-la-ni môn thặ̉m sâu thời chặ̉ng phải tất cả đ̣à-la-ni môn, tánh tất cả tam-ma-đ̣ịa môn thặ̉m sâu thời chặ̉ng phải tất cả tam-ma-đ̣ịa môn vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đ̣a chặ̉ng hành tánh quả Dự lưu thặ̉m sâu, đậ́y hành Bát-nhã Ba-la-mật-đ̣a; chặ̉ng hành tánh quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán thặ̉m sâu, đậ́y hành Bát-nhã Ba-la-mật-đ̣a. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh quả Dự lưu thặ̉m sâu thời chặ̉ng phải quả Dự lưu; tánh quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán thặ̉m sâu thời chặ̉ng phải quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đ̣a chặ̉ng hành tánh Độc giác Bồ-đề thặ̉m sâu, đậ́y hành Bát-nhã Ba-la-mật-đ̣a. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh Độc giác Bồ-đề thặ̉m sâu thời chặ̉ng phải Độc giác Bồ-đề vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đ̣a chặ̉ng hành tánh tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát thặ̉m sâu, đậ́y hành Bát-nhã Ba-la-mật-đ̣a. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh

tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát thẳm sâu thời chẳng phải tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề thẳm sâu, đầy hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề thẳm sâu thời chẳng phải chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề vậy.

Lại nữa, Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh sắc khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành tánh thọ tướng hành thức khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh sắc khó so lường thời chẳng phải sắc, tánh thọ tướng hành thức khó so lường thời chẳng phải thọ tướng hành thức vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh nhãn xứ khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành tánh nhĩ tửy thiết thân ý xứ khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh nhãn xứ khó so lường thời chẳng phải

**nhãn xúc, tánh nhĩ tử thiệt thân ý xúc khó so lường
thời chẳng phải nhĩ tử thiệt thân ý xúc vậy.**

**Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh sắc xúc khó
so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng
hành tánh thanh hương vị xúc pháp xúc khó so
lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao?
Xá-Lợi-Tử! Vì tánh sắc xúc khó so lường thời
chẳng phải sắc xúc, tánh thanh hương vị xúc pháp
xúc khó so lường thời chẳng phải thanh hương vị
xúc pháp xúc vậy.**

**Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh nhãn giới
khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng
hành tánh sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc,
nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ khó so lường
là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-
Tử! Vì tánh nhãn giới khó so lường thời chẳng
phải nhãn giới, tánh sắc giới cho đến nhãn xúc làm
duyên sanh ra các thọ khó so lường thời chẳng
phải sắc giới cho đến nhãn xúc làm duyên sanh ra
các thọ vậy.**

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh nhĩ giới khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh nhĩ giới khó so lường thời chẳng phải nhĩ giới, tánh thanh giới cho đến nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ khó so lường thời chẳng phải thanh giới cho đến nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh tử giới khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh hương giới, tử thức giới và tử xúc, tử xúc làm duyên sanh ra các thọ khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh tử giới khó so lường thời chẳng phải tử giới, tánh hương giới cho đến tử xúc làm duyên sanh ra các thọ khó so lường thời chẳng phải hương giới cho đến tử xúc làm duyên sanh ra các thọ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh thiệt giới khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng

hành tánh vị giới, thiết thức giới và thiết xúc, thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh thiết giới khó so lường thời chẳng phải thiết giới, tánh vị giới cho đến thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ khó so lường thời chẳng phải vị giới cho đến thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh thân giới khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh thân giới khó so lường thời chẳng phải thân giới, tánh xúc giới cho đến thân xúc làm duyên sanh ra các thọ khó so lường thời chẳng phải xúc giới cho đến thân xúc làm duyên sanh ra các thọ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh ý giới khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ khó so lường là hành

Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh ý giới khó so lường thời chẳng phải ý giới, tánh pháp giới cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ khó so lường thời chẳng phải pháp giới cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh địa giới khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành tánh thủy hỏa phong không thức giới khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh địa giới khó so lường thời chẳng phải địa giới, tánh thủy hỏa phong không thức giới khó so lường thời chẳng phải thủy hỏa phong không thức giới vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh vô minh khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc, thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sâu thán khổ ưu não khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh vô minh khó so lường thời chẳng phải vô minh, tánh hành cho đến lão tử sâu thán khổ ưu não khó so lường thời chẳng phải hành cho đến lão tử sâu thán khổ ưu não vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh Bồ thí Ba-la-mật-đa khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh Bồ thí Ba-la-mật-đa khó so lường thời chẳng phải Bồ thí Ba-la-mật-đa, tánh Tịnh giới cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa khó so lường thời chẳng phải Tịnh giới cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh nội không khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bản tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh nội không khó so lường thời chẳng phải nội không, tánh ngoại không cho đến vô tánh

tự tánh không khó so lường thời chẳng phải ngoại không cho đến vô tánh tự tánh không vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh chơn như khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh pháp giới, pháp tánh, bất hư vọng tánh, bất biến dị tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? **Xá-Lợi-Tử!** Vì tánh chơn như khó so lường thời chẳng phải chơn như, tánh pháp giới cho đến bất tư nghì giới khó so lường thời chẳng phải pháp giới cho đến bất tư nghì giới vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh khổ thánh đế khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành tánh tập diệt đạo thánh đế khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? **Xá-Lợi-Tử!** Vì tánh khổ thánh đế khó so lường thời chẳng phải khổ thánh đế, tánh tập diệt đạo thánh đế khó so lường thời chẳng phải tập diệt đạo thánh đế vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh bốn tĩnh lự khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh bốn vô lượng, bốn vô sắc định khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh bốn tĩnh lự khó so lường thời chẳng phải bốn tĩnh lự; tánh bốn vô lượng, bốn vô sắc định khó so lường thời chẳng phải bốn vô lượng, bốn vô sắc định vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh tám giải thoát khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh tám thẳng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh tám giải thoát khó so lường thời chẳng phải tám giải thoát; tánh tám thẳng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ khó so lường thời chẳng phải tám thẳng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh bốn niệm trụ khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-

đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh bốn niệm trụ khó so lường thời chẳng phải bốn niệm trụ, tánh bốn chánh đoạn cho đến tám thánh đạo chi khó so lường thời chẳng phải bốn chánh đoạn cho đến tám thánh đạo chi vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh không giải thoát môn khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh vô tướng, vô nguyện giải thoát môn khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh không giải thoát môn khó so lường thời chẳng phải không giải thoát môn; tánh vô tướng, vô nguyện giải thoát môn khó so lường thời chẳng phải vô tướng, vô nguyện giải thoát môn vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh Bồ-tát thập địa khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh Bồ-tát thập địa khó so lường thời chẳng phải Bồ-tát thập địa vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh năm nhãn khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng

hành tánh sáu thần thông khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh năm nhãn khó so lường thời chẳng phải năm nhãn, tánh sáu thần thông khó so lường thời chẳng phải sáu thần thông vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh Phật mười lực khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh Phật mười lực khó so lường thời chẳng phải Phật mười lực, tánh bốn vô sở úy cho đến mười tám pháp Phật bất cộng khó so lường thời chẳng phải bốn vô sở úy cho đến mười tám pháp Phật bất cộng vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh pháp vô vong thất khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành tánh tánh hằng trụ xả khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh pháp vô vong thất khó so lường thời chẳng phải pháp vô vong thất, tánh

**tánh hằng trụ xả khó so lường thời chẳng phải
tánh hằng trụ xả vậy.**

**Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh nhất thiết
trí khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa;
chẳng hành tánh đạo tướng trí, nhất thiết tướng
trí khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì
có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh nhất thiết trí khó so
lường thời chẳng phải nhất thiết trí; tánh đạo
tướng trí, nhất thiết tướng trí khó so lường thời
chẳng phải đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí vậy.**

**Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh tất cả đà-
la-ni môn khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-
mật-đa, chẳng hành tánh tất cả tam-ma-địa môn
khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có
sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh tất cả đà-la-ni môn khó
so lường thời chẳng phải tất cả đà-la-ni môn, tánh
tất cả tam-ma-địa môn khó so lường thời chẳng
phải tất cả tam-ma-địa môn vậy.**

**Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh quả Dự
lưu khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa;**

chẳng hành tánh quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh quả Dự lưu khó so lường thời chẳng phải quả Dự lưu; tánh quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán khó so lường thời chẳng phải quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh Độc giác Bồ-đề khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh Độc giác Bồ-đề khó so lường thời chẳng phải Độc giác Bồ-đề vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát khó so lường thời chẳng phải tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề khó so lường là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-

**đề khó so lường thời chẳng phải chư Phật Vô
thượng Chánh đẳng Bồ-đề vậy.**

**Lại nữa, Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi
hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh sắc
vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng
hành tánh thọ tướng hành thức vô lượng là hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì
tánh sắc vô lượng thời chẳng phải sắc, tánh thọ
tướng hành thức vô lượng thời chẳng phải thọ
tướng hành thức vậy.**

**Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh nhãn xứ vô
lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành
tánh nhĩ tỷ thiết thân ý xứ vô lượng là hành Bát-
nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh
nhãn xứ vô lượng thời chẳng phải nhãn xứ, tánh
nhĩ tỷ thiết thân ý xứ vô lượng thời chẳng phải nhĩ
tỷ thiết thân ý xứ vậy.**

**Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh sắc xứ vô
lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành
tánh thanh hương vị xúc pháp xứ vô lượng là hành**

Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh sắc xứ vô lượng thời chẳng phải sắc xứ, tánh thanh hương vị xúc pháp xứ vô lượng thời chẳng phải thanh hương vị xúc pháp xứ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh nhãn giới vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc, nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh nhãn giới vô lượng thời chẳng phải nhãn giới; tánh sắc giới cho đến nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ vô lượng, thời chẳng phải sắc giới cho đến nhãn xúc làm duyên sanh ra các thọ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh nhĩ giới vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc, nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh nhĩ giới vô lượng thời chẳng phải nhĩ giới; tánh thanh giới cho đến nhĩ xúc làm duyên sanh ra các

thọ vô lượng, thời chẳng phải thanh giới cho đến
nhĩ xúc làm duyên sanh ra các thọ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh tử giới vô
lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành
tánh hương giới, tử thức giới và tử xúc, tử xúc làm
duyên sanh ra các thọ vô lượng là hành Bát-nhã
Ba-la-mật-đa. Vì có sao? **Xá-Lợi-Tử!** Vì tánh tử
giới vô lượng thời chẳng phải tử giới; tánh hương
giới cho đến tử xúc làm duyên sanh ra các thọ vô
lượng, thời chẳng phải hương giới cho đến tử xúc
làm duyên sanh ra các thọ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh thiết giới
vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng
hành tánh vị giới, thiết thức giới và thiết xúc, thiết
xúc làm duyên sanh ra các thọ vô lượng là hành
Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? **Xá-Lợi-Tử!** Vì
tánh thiết giới vô lượng thời chẳng phải thiết giới;
tánh vị giới cho đến thiết xúc làm duyên sanh ra
các thọ vô lượng, thời chẳng phải vị giới cho đến
thiết xúc làm duyên sanh ra các thọ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh thân giới vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh xúc giới, thân thức giới và thân xúc, thân xúc làm duyên sanh ra các thọ vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh thân giới vô lượng thời chẳng phải thân giới; tánh xúc giới cho đến thân xúc làm duyên sanh ra các thọ vô lượng, thời chẳng phải xúc giới cho đến thân xúc làm duyên sanh ra các thọ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh ý giới vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh pháp giới, ý thức giới và ý xúc, ý xúc làm duyên sanh ra các thọ vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh ý giới vô lượng thời chẳng phải ý giới; tánh pháp giới cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ vô lượng, thời chẳng phải pháp giới cho đến ý xúc làm duyên sanh ra các thọ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh địa giới vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành

tánh thủy hỏa phong không thức giới vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh địa giới vô lượng thời chẳng phải địa giới, tánh thủy hỏa phong không thức giới vô lượng thời chẳng phải thủy hỏa phong không thức giới vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh vô minh vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc, thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử sâu thán khổ ưu não vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh vô minh vô lượng thời chẳng phải vô minh, tánh hành cho đến lão tử sâu thán khổ ưu não vô lượng thời chẳng phải hành cho đến lão tử sâu thán khổ ưu não vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh Bồ thí Ba-la-mật-đa vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh Tịnh giới, An nhẫn, Tinh tiến, Tĩnh lự, Bát-nhã Ba-la-mật-đa vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh Bồ thí Ba-la-mật-đa vô lượng thời chẳng phải Bồ thí Ba-la-mật-đa, tánh Tịnh giới cho đến Bát-

nhã Ba-la-mật-đa vô lượng thời chẳng phải Tịnh giới cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh nội không vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh ngoại không, nội ngoại không, không không, đại không, thắng nghĩa không, hữu vi không, vô vi không, tất cánh không, vô tế không, tán không, vô biến dị không, bản tánh không, tự tướng không, cộng tướng không, nhất thiết pháp không, bất khả đắc không, vô tánh không, tự tánh không, vô tánh tự tánh không vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh nội không vô lượng thời chẳng phải nội không, tánh ngoại không cho đến vô tánh tự tánh không vô lượng, thời chẳng phải ngoại không cho đến vô tánh tự tánh không vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh chơn như vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh pháp giới, pháp tánh, bất hư vọng tánh, bất biến dị tánh, bình đẳng tánh, ly sanh tánh, pháp định, pháp trụ, thật tế, hư không giới, bất tư nghì giới vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh chơn như vô lượng thời chẳng phải chơn như, tánh pháp giới cho đến bất tư nghì giới vô lượng thời chẳng phải pháp giới cho đến bất tư nghì giới vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh khổ thánh đế vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành tánh tập diệt đạo thánh đế vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh khổ thánh đế vô lượng thời chẳng phải khổ thánh đế, tánh tập diệt đạo thánh đế vô lượng thời chẳng phải tập diệt đạo thánh đế vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh bốn tinh lự vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh bốn vô lượng, bốn vô sắc định vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh bốn tinh lự vô lượng thời chẳng phải bốn tinh lự; tánh bốn vô lượng, bốn vô sắc định vô lượng thời chẳng phải bốn vô lượng, bốn vô sắc định vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh tám giải

thoát vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh tám thẳng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh tám giải thoát vô lượng thời chẳng phải tám giải thoát; tánh tám thẳng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ vô lượng thời chẳng phải tám thẳng xứ, chín thứ đệ định, mười biến xứ vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh bốn niệm trụ vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy đẳng giác chi, tám thánh đạo chi vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh bốn niệm trụ vô lượng thời chẳng phải bốn niệm trụ, tánh bốn chánh đoạn cho đến tám thánh đạo chi vô lượng thời chẳng phải bốn chánh đoạn cho đến tám thánh đạo chi vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh không giải thoát môn vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh vô tướng, vô nguyện giải thoát môn vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh không giải thoát môn vô

lượng thời chẳng phải không giải thoát môn; tánh vô tướng, vô nguyện giải thoát môn vô lượng thời chẳng phải vô tướng, vô nguyện giải thoát môn vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh Bồ-tát thập địa vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh Bồ-tát thập địa vô lượng thời chẳng phải Bồ-tát thập địa vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh năm nhãn vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành tánh sáu thần thông vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh năm nhãn vô lượng thời chẳng phải năm nhãn, tánh sáu thần thông vô lượng thời chẳng phải sáu thần thông vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh Phật mười lực vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có

sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh Phật mười lực vô lượng thời chẳng phải Phật mười lực, tánh bốn vô sở úy cho đến mười tám pháp Phật bất cộng vô lượng thời chẳng phải bốn vô sở úy cho đến mười tám pháp Phật bất cộng vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh pháp vô vọng thất vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành tánh tánh hằng trụ xả vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh pháp vô vọng thất vô lượng thời chẳng phải pháp vô vọng thất, tánh tánh hằng trụ xả vô lượng thời chẳng phải tánh hằng trụ xả vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh nhất thiết trí vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh nhất thiết trí vô lượng thời chẳng phải nhất thiết trí; tánh đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí vô lượng thời chẳng phải đạo tướng trí, nhất thiết tướng trí vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh tất cả đà-la-ni môn vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, chẳng hành tánh tất cả tam-ma-địa môn vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh tất cả đà-la-ni môn vô lượng thời chẳng phải tất cả đà-la-ni môn, tánh tất cả tam-ma-địa môn vô lượng thời chẳng phải tất cả tam-ma-địa môn vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh quả Dự lưu vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; chẳng hành tánh quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh quả Dự lưu vô lượng thời chẳng phải quả Dự lưu; tánh quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán vô lượng thời chẳng phải quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh Độc giác Bồ-đề vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh Độc giác Bồ-đề vô lượng thời chẳng phải Độc giác Bồ-đề vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát vô lượng thời chẳng phải tất cả hạnh Bồ-tát Ma-ha-tát vậy.

Xá-Lợi-Tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa chẳng hành tánh chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề vô lượng là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao? Xá-Lợi-Tử! Vì tánh chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề vô lượng thời chẳng phải chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề vậy.

Bấy giờ, Xá-lợi-tử thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế đã rất thâm sâu, khó lường, vô lượng, khó tin hiểu được, chẳng nên thuyết ở trước tân học Đại thừa Bồ-tát kia. Kia chợt nghe Bát-nhã Ba-la-mật-đa thâm sâu này, tâm họ kinh hoàng khủng bố, nghi hoặc, chẳng nên tin hiểu được, chỉ nên thuyết ở trước bất thối chuyển vị Bồ-tát kia. Kia nghe Bát-nhã Ba-la-mật-đa thâm sâu như thế, tâm chẳng kinh hoàng, chẳng khủng, chẳng bố, cũng không nghi

hoặc; nghe rồi tin hiểu, thọ trì, đọc tụng, suy nghĩ như lý, vì người diễn nói.

Khi ấy Thiên Đế Thích hỏi Xá-lợi-tử rằng: Thưa Đại đức! Nếu ở trước tân học Đại thừa Bồ-tát thuyết Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế có làm lỗi gì?

Xá-lợi-tử nói: Kiền Thi Ca! Nếu ở trước tân học Đại thừa Bồ-tát thuyết Bát-nhã Ba-la-mật-đa thẳm sâu như thế, kia nghe kinh hoàng, khủng bố, nghi hoặc, chẳng năng tin hiểu hoặc sanh hủy báng. Do đây gây tác tăng trưởng nghiệp, năng cảm đọa ác thú, chìm ba ác thú, ở lâu sanh tử, khó được Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Vậy nên, chẳng nên ở trước tân học Đại thừa Bồ-tát mà thuyết Bát-nhã Ba-la-mật-đa thẳm sâu như thế.

Bấy giờ, Thiên Đế Thích lại hỏi cụ thọ Xá-lợi-tử rằng: Thưa Đại đức! Đã có Bồ-tát Ma-ha-tát nào chưa thọ ký nghe thuyết Bát-nhã Ba-la-mật-đa thẳm sâu như thế mà chẳng kinh, chẳng khủng, chẳng bố ấy chẳng? Xá-lợi-tử nói: Có. Kiền Thi Ca! Bồ-tát Ma-ha-tát này chẳng lâu sẽ được thọ ký Đại Bồ-đề. Kiền Thi Ca! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe thuyết Bát-nhã Ba-la-mật-đa thẳm sâu như

**thế, tâm học kia chẳng kinh, chẳng khủng, chẳng
bố; phải biết Bồ-tát Ma-ha-tát này đã thọ ký Vô
thượng Đại Bồ-đề. Dù kẻ chưa thọ ký, bất quá ở
chỗ một Đức Phật, hoặc hai Đức Phật, quyết định
sẽ được thọ ký Đại Bồ-đề.**

**Bấy giờ, Phật bảo Xá-lợi-tử rằng: Như vậy,
như vậy. Như lời người vừa nói. Xá-lợi-tử! Nếu
Bồ-tát Ma-ha-tát học lâu Đại thừa, phát lâu đại
nguyện, tu lâu sáu thứ Ba-la-mật-đa, cúng dường
lâu các Đức Phật, phụng sự lâu các bạn lành; nghe
thuyết Bát-nhã Ba-la-mật-đa thắm sâu như thế,
tâm kia chẳng kinh, chẳng khủng, chẳng bố. Nghe
rồi tin hiểu thọ trì đọc tụng, suy nghĩ như lý, vì
người diễn nói, hoặc như chỗ nói tùy sức tu hành.**

---o0o---